

GAURĂ-N CER

C.D. ZELETIN

Gala Galaction

Atlet al exercițiilor sociale în care propovăduirea împrumută substanță propagandei, socialist și preot, Gala Galaction s-a legănat o viață ca o cumpănă din Bărăgan, când spre tentația omenescului, când spre reveria metafizică a creștinului,

când spre judecarea din fir-a-păr a slăbiciunii umane, când spre abandonarea tuturor celor pe care le țese și le destramă zădărnica omenească în seama unei iertări placide până la disoluție. Oricum, a fost un spirit zbuciumat. Greu de spus dacă mai mult tulburat de sensibilitatea la omenesc, decât limpezit de puterea credinței. Avea energie, avea suprafață, pulsa. Mi-a părut totdeauna că mai mult se părea decât se căuta pe sine și de aceea, în reprezentările mele, îl văd călătorind veșnic sub imensitățile cerului, căutând undeva un sălaș de oameni cărora să le ducă mesajul fundamental și o coamă de pădure sub care să se răcorească de arșițe. Îl atinse din zbor aripa unui înger transmițându-i o vibrație divină, cobora totuși din **homo sum...** al lui Terențiu, așa că nu s-a putut sustrage fascinației experiențelor omenescului. Iorga îi intuise această clatinare de sub conștiință și nu i-a putut-o ierta... Îngemăna o fărîmă din harul paulin cu neastîmpărul lui Ulise și cu privirile lui Argus cel cu o sută de ochi. Tîrziu, după accidentul cerebral ce-l lăsase afazic, Gh.D. Anghel, venit să-i sculpeze chipul, a renunțat neputîndu-i suporta fierbințeala din priviri.

Gala Galaction ar fi putut foarte bine să fie explorator în felul lui Nansen, divin aventurier ca Rimbaud, duce toscan plin de originalități ori patriarh de tip iudeu. Vîntura țara susținînd conferințe, iar din înaltul amvoanelor barba lui viguroasă ajută consolidării unui prestigiu sacru. I-am iubit scrisul, găsindu-i-l plin de mîngîieri sufletești. Din fantastica moștenire literară a secolelor luase limpezimea limbii, cursivitatea stilului și vocația povestirii, însușiri evidente atât în minusculul articol articol de ziar, cât și în **Biblia** tradusă prin rîvnă de ocnaș la minele lui Dumnezeu. Propozițiile sale curg ca niște fuioare line și luminoase, în timp ce frazele prietenului său Argezi își îndeășă cîlții de aur în spațiul mic al lădiței giuvaergului. Practician alideii creștine, părintele Grigore a vorbit mai curînd ca de la om la om, decât ca de la spirit la om. Jurnalul său uriaș, publicat postum, nu menționează vreo asceză, afară doar de o asceză lirică a păcatului. În beciul acestuia enorm protocol secret nota slăbiciunile lighioanei lăuntrice pe care nu o putuse reprimă total și care, odată ieșită din girlici, se metamorfoza în **avvă** călătoare, gata să-și dăruiască tălpile jarului alb al pustiei și dorului după roua de dimineață. Astfel, acolo, nu i-a iertat pe Nicolae Iorga și Petre Andrei cînd au fost, într-un fel sau altul, omorîți, lăsînd - lucrul cel mai simplu de pe fața pămîntului - iertarea în seama lui Dumnezeu...

În frază tipărită, scriitorul avea simplitatea fraternă a socialiștilor empirici iar în reflexele comportamentale complicitatea discretă captată de la socialiștii "științifici", ahtiați după putere. Odată puterea cîștigată, au urmat jaful și bălăcăreala în plasma destoinic structurată a României Reîntregite. Capiștile roșii aveau nevoie de figuri mesianice care să facă **frumos** în peisajul repede încropit pe smîrcurile distrugerii și de privighetori care să atragă de departe spre zăvoii otrăvit, și au găsit în bătrînul mag una. Element de estetică propagandistică... Prevalarea omului social l-a apropiat de toate acestea. Ca o reminiscență gentilică, își trăda puternica fire primitivă, ca și Argezi, în patima lipsită de simț critic față de copiii proprii. Furorile de mai sus nu i-au dat răgazul să întîrzie în reveria de neam, așa că ortodoxul clătinător se putuse, cu ani în urmă, apropia lesne de catolicism, tangent riscului unor multiple erezii. S-a rezemat însă permanent pe circumstanța atenuantă a exigenței ecumenismului, prezentă și în liturgia ortodoxă ("Unirea credinței și împărtășirea Sfîntului Duh..."). O disponibilitate extraordinară, opusă celui ce urcă pe rug țînînd Cartea Unică strînsă la piept, făcea din acest cărturar un sincretic, într-o perioadă cînd neamul nostru avea nevoie de oameni providențiali și de eroi. Într-adevăr, după al doilea război mondial, așteptam eroism de la spiritele artistice de mare anvergură, Sadoveanu și Galaction, întîii martori ai adevărului, deoarece bolșevismul însingera deopotrivă țărănul român și biserica strămoșească. Sadoveanu cel Mare și Mut împrumutase însă glasul apóstolilor sovietizanți iar Gala Galaction, înconjurat de tuțări, ideologi prin ranchiună, șmecherași de presă, patrioți de ocazie, academicieni vînduți, murmură în debușeul jurnalului secret ca într-o a doua barbă... Rămăși singuri și expuși fatal, slujitorul altarului, anahoretul și țărănul asistau la o a doua retragere aureliană, a marilor oameni de carte...

L-am văzut o singură oară pe bătrînul Gala Galaction, într-un asfințit de vară, pe Calea Victoriei. Pășea rar și parcă șoptea. S-a oprit în dreptul bisericii Sfîntul Vasile din fața palatului Cantacuzino, și-a lăsat fruntea în intervalul dintre două bare ale grilajului de fier și a rămas așa multă vreme. Metalul rece îi sorbea căldura frunții și a mîinilor, ca într-un început insesizabil de intrare definitivă în materie.

Dumitru Radu
POPESCU

Mireasa cu gene false

Piesă într-un prolog și opt acte

Reputatul scriitor Dumitru Radu Popescu ne-a încredințat un fragment din piesa sa inedită **Mireasa cu gene false** (sau **Dunărea albastră**). A obținut, recent, un premiu la Concursul național de dramaturgie "Camil Petrescu", instituit de Ministerul Culturii.

Lucrarea face parte dintr-un volum de literatură dramatică aflat sub tipar, editat de "Cartea Românească". A fost scrisă în anii 1991-1992.

Fragmentul de față e din actul I. Acțiunea se petrece în zilele noastre.

Actul I

Un calcan de casă veche, uriaș, scorjot în stînga. Fluviul, în profunzime, ca o posibilă linie a orizontului. Se limpezește ziua de noapte. Se desfe-recă. În dreapta, lîngă Dunăre, portul. Pompa de benzină, cofetăria-pescăria-barul "Apolon". În dreapta, față, veranda casei lui Sotir, chelul. În stînga, față, odăile, cerdacul... Casa Riței. Cîntecul cocoșilor, uruitul îndepărtat al orașului, sirena unui vapor. Se luminează de ziua. O barcă, pe Dunăre. Sotir, trezindu-se, iese în curte și dă drumul la dușul instalat lîngă buștenii de viță de vie. Cîntă. E vară.

Sotir: În vîntul mării, călător
Într-o barcă verde, cu motor
Frusina și Terente, în amor,
Trec pe sub marginea-nflorată-a unui nor...

Rița: Sotire, băiatule, cînti pe nemîncate, se vede c-ai inima aprinsă!

Sotir: (n-o aude, n-o vede; se bărbiește, se spală și cîntă)

În vîntul mării, călător
La capătul anilor... focul, arzător...

(se dă cu săpun) Of! Că nu-mi ies rimele astea (cîntă)
... focul, arzător,
Rugurile pe care timpul se desăvîrșește

(ptiu! ptiu! sculpă, nemulțumit, ca și cum i-ar fi intrat nisip în gură; cîntă mai departe)

... Într-un incendiu orbitor
Nici un sfînt și nici un dezertor
N-o să mai poată fugi, frate Azor,
Într-o barcă verde, cu motor!

(latră cîinele, Azor!) Taci, domnule! La, la, la, la...
Terente cu Frusina, în amor
Cîntînd, în doi, în dulce cor,
Cîntarea cîntărilor...

(pauză scurtă) Bravo, Sotire! Uraaa!... Stimai spectatori, stimai telespectatori, dragi cărturari și ostași, lozinca-dictonul, pardon! - localului nostru "Apolon" este: mîncarea, băutura, femeile și cîntecul!

Bucuriile mărunte ale vieții? Fie. Deși noi credem că sînt cele patru elemente ale... ale!... Fie, fie, cum doriți, biblia mincișilor mediocri! Doamnelor și domnilor, eu sînt un ins mediocru, n-am acces în domeniul gîndirii!... (apare, aproape gol, lîngă cușca lui Azor. Îi dă drumul din lanț.) Să-l dezlegăm din lanț pe domnul Azor! Libertate, cîinilor! În lipsa leilor, trăiască prietenii noștri, cîinii! Uraaa!...

Rița: Dacă dai programul ăsta la mare, te umpli de bani!

Sotir: La mare, și la mai mare! Pe malul rîurilor, lacurilor, fluviilor, în Deltă... Niște bărci, un hotel privatizat, o privată în fundul grădinii, dușuri... Și turiștii, dimineața, răsar din corturi... în cîntece... (cîntă)

Un nor trece spre răsărit și se destramă
Cerulea și fel de limpede ca în prima zi
N-ai nici un merit, n-ai nici un merit în asta,
Sărută-ți, sărută-ți nevasta...

Rița: Cred că nu toți turiștii or să vină la odihnă cu nevestele lor!

Sotir: Ferească sfîntul! Aș da faliment! În prospectul pe care l-am întocmit, acord amatorilor toate libertățile cuprinse în declarația drepturilor omului semnată la Helsinki! Sînt un european, doamnă Rița! Ce dracu! Le îngădui să se bucure de toate libertățile, doamnă Rița, îngăduindu-mi astfel și mie totul, doamnă Rița, în afară de prostie!... (solemn) În conjunctura actuală, nu-mi pot permite să fiu prost!

(intră în casă).

Bebe: (în dreapta, în pat, întorcîndu-se de pe o parte pe alta, vorbește în somn) Rița... Rița...

Rița: Vai, Bebe, scumpule!... Îmi spui numele în somn!... Vai, Bebe vorbește cu mine în somn!

Bebe: Rița, Rița, față...

Rița: Vai, Bebe mă visează!

Sotir: (cîntă) Ludovic al paisprezecelea
Avea o pisică

Era, desigur, a paisprezecea
Felină mică.

Rița: Știu, știu, Sotire, trebuie, turiștilor, să le faci, din zori, educația...

Sotir: Educația istorică, științifică... Gratuit! Cîntînd (cîntă)

Ludovic Porfirogenetul
Avea o purpură purpurie
Mîncea ciocolată din traistă
Și bea bere din cutie...

Bebe: Ah, iubita mea!...

Sotir: (aproape uimit) Domnul Bebe e teribil! Visează! Întotdeauna cînd seara mîncă și bea bine, visează... chestii de-astea amoroase... N-a spus și numele iubitei?

Rița: Nu, nu... Nu l-am auzit...

Sotir: Ei, lasă, c-o să vă căsătoriți! (ca un secret) Mi-a șoptit el că... înțelegeți... Zău, dacă n-ar fi lup de mare, mi l-aș lua asociat la întreprinderea mea turistică... L-aș pune director de restaurant. O rețea de mici hoteluri în Deltă!... "Bordeiele cu zîne!"

Rița: Nu-i bine ales numele... (El: Nu?) Nu. Unii - răuvoitori! - pot să-i zică... "Bordelurile cu zîne!"

Sotir: Da?! Și ce-ar fi rău în asta? Ar fi chiar mai comercial, mai rentabil!... Doamnă Rița, nu-mi pot permite astăzi să fiu prost! La stat înregistrez "Bordeiele"... dar las să se înțeleagă... consumatorilor... E picant, să mă ia dracu! Broscarii de italieni o să crapel... Bordeluri cu zîne!... Ah, trebuie să găsesc o rimă și pentru Cezar... nu numai pentru Frederic, Ludovic!... Trebuie să le dăm italianilor ce e al italienilor! (cîntă)

Cezar lului, cel Treaz

Avea o ureche în obraz...

(tușește, de ris, satisfăcut) Iar pentru nemți, că tot au cîștigat ei în 1990 cel de-al doilea război mondial!...

Da... (inspirat, cîntă)

Frederic al doilea

Cel oacheș și galant

Purta la butonieră

Al doilea elefant...

Rița: Și japonezii?... (El: Ce-i cu ei?) Nu merită și ei acolo, o atenție?...

Sotir: Sigur, sigur că da! Modelul japonez!... Sigur că da! Voi lua de la ei... experiența lui Uozu! (Ea nu pricepe) Fata morgana! (Ea nu pricepe) Cum să vă spun?... Poluarea creșcîndă a aerului... a aerului din Japonia!... a încețoșat aproape pînă la dispariție!... apariția fenomenului... "Fata morgana", care atrăgea atîția turiști în orașelul Uozu...

Rița: Uozu...

Sotir: De pe coasta de vest a Japoniei.

Rița: Da, da... și?

Sotir: O firmă de produse chimice a reușit - după lungi cercetări! - să realizeze o mașină cu ajutorul căreia "Fata morgana" poate fi reprodușă pe cale artificială!

Rița: Vrei să cumperi mașina!...

Sotir: Pe ce? Nu!... Și nu-i nevoie... Spun c-o am!... Cine verifică la noi ceva?... Securitate nu mai avem! Și le arăt în ziare... "Fata morgana"...

Rița: Curcubeul!...

Sotir: Nu, curcubeul e altceva... Mai tîrziu. ăsta o să fie modelul românesc din Deltă!

Bebe: (într-o rînă) Bă, Sotire, eu am fost în Japonia...

Despre ce față vorbeai?

Sotir: Fata morgana de la Uozu.

Bebe: Aha!

Rița: (lui Bebe) Sper că n-ai... văzut-o și pe asta?!...

Bebe: Eu?!...

Sotir: (ca să pună totul la punct) Nea Bebe știe, domnule, că în zilele calde, de primăvară și toamnă... mai multe clădiri... La Uozu... par să se înalțe și să plutească... deasupra golfului!

Rița: Noroc că la noi nu prea are ce să plutească peste Deltă...